

NARODNA STRAŽA

UREDNIŠTVO I UPRAVA: „NARODNA STRAŽA“
SIBENIK. — RUKOPISI SE NE VRAĆAJU. — NE-
BILJEGOVANA SE PISMA NE PRIMAJU.

IZLAZI SVAKE SUBOTE
POJEDINI BROJ Kr. 4.

PRETPLATA „NARODNE STRAŽE“ IZNOSI GO-
DIŠNJE Kr. 150. — ZA INOZEMSTVO Kr. 300.
OGLASI PO CIJENIKU.

Br. 48.

— Šibenik, 2. prosinca 1922. —

God. II.

Riješavanje agrarnog pitanja u Dalmaciji.

RAZUMNI I TRIJEZNI PRIJEDLOG Dra DULIBIĆA. — MORATORIJ
ZAIPLATU. — DRŽAVA PLAĆA OBVEZE. — S NJIM ZADOVOLJNI
I ZEMLJORADNICI.

(Posebna vijest „Narodne Straže“.)

BEOGRAD, 29. studenoga. Danas prije podne održao je sjednicu pododbor agrarnog odbora za rješenje agrarnih odnošaja u Dalmaciji. Prvi je uzeo riječ poslanik Jugoslavenskog kluba dr. Dulibić, koji je opširno prikazao agrarne odnošaje u Dalmaciji i kaos, koji vlada u njima. Razlog je svemu tomu, što nije bilo iskrenosti i stvarnosti u vladinim odlukama i odredbama. Prethodne odredbe nemaju zakonske vrijednosti. Njima je odgođeno rješenje agrarnih odnošaja te su stvoreni razni načini tumačenja. Zakonodavac može se držati ili ne držati ovih tumačenja. Međutim prethodne odredbe smatrane su kao konačni zakon i tako se postupalo. Govornik dalje tumači, da kolonatski, težački i kmetski odnošaji prema načinu govora u raznim krajevima u Dalmaciji znače isto. Pravno tamo ne postoje ni feudalni ni kolonatski, nego težački odnosi, koji su privatno-pravnog karaktera. Uskraćivanju dohodaka krivi su vladini organi, koji su narod impresionirali, pa država mora da nosi za to i posljedice. Opisuje nevolju težaka u Dalmaciji radi kaosa, koji tamo vlada. On predlaže, da se plaćanje obustavi jednim moratorijem, dok se novim prijedlogom zakona ne riješi agrarno pitanje u Dalmaciji. U tom smislu predlaže, da ministar agrarne reforme, unutrašnjih djela i pravde izrade zakonsku osnovu i da je za dva do tri dana podnesu sekciji na pretres. Prema tomu prijedlogu država bi morala nositi pravničke troškove, isplatiti vlasnicima zaostale dohotke, a težacima naknaditi štetu, ako su dohotke već isplatili. G. Ljuba Jovanović izjavio je, da je prijedlog dra Dulibića kompromisan prijedlog i da daje osnovu za rješenje ovoga pitanja. Nato je a limine odbijen prijedlog zemljoradnika, a glede prijedloga dra Dulibića zamolili su ministri kratak rok, da ga prouče. Zemljoradnici, kada su uvidjeli, da je njihov nastup propao, pristali su na prijedlog dra Dulibića. G. Ljuba Jovanović izjavio je vašem dopisniku, da je razumni i trijezni nastup dra Dulibića spasao teški položaj težaka u Dalmaciji. Za sutra prije podne određen je u kabinetu ministra pravde sastanak, na kojem će se raspraviti o prijedlogu dra Dulibića. Na ovom sastanku bit će prisutni ministar unutrašnjih djela, agrarne reforme i pravde, šef agrarne direkcije u Dalmaciji g. Stojanov i referent ministarstva pravde g. Dušan Pejić. Zamoljen je, da dođe na konferenciju i dr. Dulibić, da još jednom obrazloži svoj prijedlog.

Četvrta obljetnica.

(1. XII. 1918. — 1. XII. 1922.)

Zdvajali smo, umirali od glada kod kuće i na bojnim poljanama, ginuli u tamicama i na vješalima, nagašteni od svakoga. Samo crne misli i slike lebdjele su nam pred očima. Držali smo, da nam spasa nema, te moramo u propast.

Providnost nas je teško iskušala. No ipak nije dozvolila, da nas dušmanin uništi. Nije dozvolila, da krv pravdnika, suze matera i sestara nad izgubljenom djecom i braćom ostanu uzalud prolivene. Pogledala je na naš patnički narod i dosudila mu bolju budućnost — poslala mu spasenje nakon četiri godine očaja. Tuđinska sila bila je skršena. Našem ujedinjenom narodu počelo je svičati novo doba. Patnjama je bio kraj.

Osvanuo je veliki dan 1. XII. 1918., dan proklamacije ujedinjenja svih triju plemena našega naroda u jednoj zajedničkoj državi. Čitav naš narod pozdravio ga je kao svoje uskrsnuće. To je bio dan narodne sreće, bratske sloge, izmirenja i opraštanja! Dan za-

boravljanja nanesenih uvreda, prelaznja preko stranačkih i plemenskih razlika. Ovaj je dan imao biti zvijezda predvodnica, put, kojim treba nastaviti u narodnom i državnom životu.

1. XII. 1918. sve je ovako osjećalo, željelo i bilo uvjerenom, da se drugim putem ne smije niti može krenuti. To najbolje svjedoči izliv narodnog osjećaja toga dana u cijeloj domovini. Tako je bilo 1. prosinca 1918.

Od toga dana prošle su duge četiri godine. Osvrnemo li se na nje, opet nam se počinje magliti i crniti pred očima, počinjemo zdvajati. One nam i nehotice dovode u pamet one četiri godine prije 1918. I doista, žalost, one imaju dosta zajedničkog. Glavna je razlika, rekao bih, samo u tome, što su neka lica izmijenila uloge. Mjesta tuđina, dušmanina, preuzeli su narodni ljudi. Od ovoga su zadržali samo loša svojstva i suviše oterali ih do savršenstva. Zlim vladanjem i upravljanjem države doveli su narod do takva položaja, da se danas

nalazimo u mnogom pogledu gore negoli za tuđinskog pašovanja, pa čak i za vrijeme rata. Vrlo malo važnijih djela možemo istaknuti, da bi bila učinjena iza oslobođenja u duhu narodne volje, manifestirane na dan proglašenja ujedinjenja. U protivnom smjeru radi se redovito, a današnji režim postigao je u takvom radu rekord.

Sa današnjim svojim položajem naš narod nije niti može biti zadovoljan. Unutarnji i vanjski položaj naše države vrlo je rdav. Ono, što se obećavalo i s najviših mjesta, što se čak donijelo u temeljnom državnom zakonu i drugim odredbama i odlukama, slabo se vrši. Zbog svega toga narod ima vrlo malo pouzdanja u samu državu i vlast, a da o samoj ljubavi spram njoj niti ne govorimo, jer ona nije niti sjenka one pred četiri godine.

Što treba da znamo o saboru u državi?

Država postoji, ako na omeđenom dijelu zemlje žive ljudi, koji su prinuđeni, da se pokoravaju jednoj vlasti. Državna je vlast unutar državnih međa najviša, ona je nezavisna od svake druge vlasti, ili kako se učeno veli: ona je suverena. U naprednoj državi podijeljena je državna vlast ovako: suverena vlast nalazi se u rukama zakonodavstva (sabora ili nar. skupštine ili parlamenta), kako se u kojoj državi već on zove, a upravna i sudska vlast samo izvršuje ono, što traži suverena volja u saboru.

Zakonodavnu vlast izvršivao je u nekim starim državama sam narod. U grčkim gradskim državama sastao bi se na trgu cio narod i tu bi sam stvarao zakone. U prostranijim i napućenijim državama morao se takav način napustiti. Već je teško pomisliti, da se cio hrvatski narod sabrao na Duvanjskom polju na izbor kralja Tomislava, a danas je takvo šta upravo nemoguće, jer nas Hrvata ima toliko, da se svi ne možemo sastati u jednu skupštinu. Tijekom vremena došlo se do onog stanja, koje danas vlada u pojedinim državama: da narod na slobodnim izborima bira između sebe one ljude, u koje ima povjerenje, da oni slobodnom voljom mjesto naroda izvršuju zakonodavnu vlast. Uočimo li stvar dobro, moramo doći do zaključka, da uistinu ne bira cio narod, već samo dio naroda narodne zastupnike ili poslanike u narodnu skupštinu, državni sabor ili parlament. U našoj državi nema nitko ispod 21 godine pravo glasa, a osim toga polovica naroda, to jest žene nemaju kod nas upće pravo glasa. Do sada smo kod nas imali srazmjerno (proporcionalno) pravo glasa, te su se listine postavljale za velike okruge, pa je mogla da dođe do izražaja volja birača, koji su uistinu tek četvrti dio naroda. Gore je, kad se izbori provode po kotarevima, jer se tu može desiti, da prošireno mi-

U današnje vođe našega naroda i naše države ušao je zao duh, duh plemenske mržnje, partizanske zagriženosti, ličnih probitaka, korupcije. Dugo već traje ovo nesnosno stanje. Teško je bilo snositi tuđinski jaram i silu. No ona je još teža, nesnosnija, bolnija sada baš stoga, jer dolazi od naših narodnih ljudi, dakle s bratske strane.

Približuje se eto napokon, kake po svim znacima izgleda, čas, kad treba obračunati i s bratskom silom. Treba skrenuti na put, udaren i pokadne pred četiri godine. Nametnike treba srušiti i pozvati ih na odgovornost zbog njihovih crnih djela. Vodstvo naroda i upravljanje državom mora doći u ruke drugih, poštenijih i boljih, ljudi, koji će htjeti i znati raditi u duhu 1. prosinca 1918. Natrag stoga ljubavi, oduševljenju, narodnoj politici od 1. prosinca 1918.!

Sjienje u narodu ne dođe do izražaja u narodnoj skupštini, jer jedno mišljenje može u više kotareva da propadne tek s nekoliko glasova manjine. Kad bi u Bosni udesili izbore po kotarevima, mogli bi se ti kotari tako složiti, da Hrvati ne dobiju skoro ni jednog zastupnika, dok bi po srazmjernom pravu glasa imali dobiti skoro svakog četvrtog. Srazmjernom se pravu glasa najviše prigovara, što u slučaju velike stranačke poćijepanosti dovodi sabor do nerada. No to isto se može desiti i kod izbora po kotarima. S kojegod strane pogledamo, uvijek vidimo, da je srazmjerno pravo glasa najbolje, pa da ono uz opće i tajno pravo glasa ostane i da ga dobiju još i žene, eto onda zbilja naše države među pravim naprednim državama.

Narodni zastupnik.

Isprva, kad je u Engleskoj sabor počeo sve veću važnost i vlast da dobiva, morao je izabrani zastupnik osim vjerodajnice, koja mu je služila kao svjedodžba ili punomoć sa strane njegovih birača, da je izabran za zastupnika, donijeti i upute svojih birača. Zastupnik, koji nije imao uputa, nije mogao djelovati u saboru. U slučaju, da je za vrijeme zasjedanja izbilo na površinu novo pitanje, za koje zastupnici nijesu imali uputa, odgadao bi se sabor, da ih zastupnici uzmožnu nabaviti. Ovo se moglo činiti samo tako dugo, dok je sabor godišnje imao da raspravi vrlo malo zakona. Tako engleski sabor od godine 1225. do godine 1272. nije godišnje niti jedan zakon donio, već je na tri godine došao po jedan zakon. Od godine 1399. do 1403. dolazi na jednu godinu već 10 zakona, a onda broj godišnjih zakona sve to više raste, tako da je kasnije engleski sabor pravio i preko 500 zakona. U to vrijeme, kad je sabor skoro svaki dan morao da glasa za jedan zakon ili protiv njega, nije više zastupnik imao vre-

mena, da se u svahom slučaju posavjetuje sa svojim biračima. Uzmemo li, da su današnji zakoni osim toga još kud i kamo opširniji nego stari, jer na primjer samo carinski ugovori s raznim državama sastoje se svaki od po više od 1000 paragrafa (članaka), vidimo, da je današnjem zastupniku i nemoguće za svaki zakon otići biračima, da ih pita, što će i kako će. I tako se vremenom razvilo mišljenje, da između zastupnika i izbornika ne postoji pravni odnos. Otkada je uvedeno tajno pravo glasa, ne može se pravo ni znati, koji su birači glasovali za kojeg zastupnika. Od izbornika zavisi, tko će postati zastupnik, ali kako će zastupnik izvršivati svoju zakonodavnu vlast, to više ne zavisi od izbornika, jer zastupnik nije zastupnik samo onih svojih birača, on čak nije zastupnik ni jednog kotara ili okruga, već je zastupnik cijelog naroda. Ovo je mišljenje sve više prevladavalo, te je izraženo u ustavi raznih država, pa i u ustavu naše države. Po zakonu dakle zastupnici za ono vrijeme, dok su izabrani, ne zavise od izbornika. Oni mogu u saboru govoriti i glasati, kako hoće, nitko ih za to ne može zvati na odgovornost. Ali ipak je zastupnik vezan na mišljenje svojih izbornika, po javnom mišljenju, pa će pošten čovjek uvijek čuvati, da mu u njegovu djelovanju ostane neokaljana čast i nepovrijeđen značaj. Krivo imaju oni, koji traže, da zastupnik mora promijeniti svoje političko mišljenje, ako ga promijene njegovi izbornici. Značajan čovjek toga ne čini. On ne mijenja vlastitog mišljenja s obzirom na to, da li će se dopasti svojim biračima i da li će ga oni i drugi put izabrati, već on svoje mišljenje upravlja samo po svome shvaćanju, a svoje djelovanje po svojoj savjesti, a ne po savjesti svojih birača. Kad se engleski političar Edmund Burke u jednom važnom pitanju nije složio sa svojim izbornicima u Bristolu, rekao je u svom govoru ovo: „Vaš vam zastupnik ne duguje samo marljivost, već i sud, i on vas izdaje, umjesto da vam služi, ako svoje mišljenje žrtvuje vašim predrasudama. Ja sam vaše interese zastupao protiv vašeg mišljenja nepokoleblivom ustrajnošću. Držao sam, da me birate, da budem stup države, a ne limeni pijetao, koji na kućnom krovu pokazuje, na koju stranu vjetar duva.“ Kad bih razum pitao, i ja bi tako odgovorio, a kad bi bilo po srcu, radio bih, kako je

radio osnivač Slovenske Pučke Stranke dr. Krek. Godine 1910. tražio je on u bečkom saboru, da se prisilno osiguranje ne uvede samo za radnike, već i seljake. U njegovom izbornom kotaru podigli su radi toga demokrati bezdušnu hajku. Govorili su seljaku: „Eto Krek hoće, da na vaš natovari nove poreze!“ I mnogi su pristaje ustali protiv Kreka. Krek nije radio kao onaj Englez Burke. On nije seljcima rekao: „Vi ne mislite na crne dane, pa moram ja za vas da mislim, da u starosti ne ostanete bez korice hljeba“, — već im je Krek razložio stvar i stavio na volju, da mu izraze povjerenje ili nepovjerenje, pa ako mu izraze nepovjerenje, on će se zahvaliti na zastupničkoj časti. I seljak je shvatio, da Krek ne radi iz svog interesa, već da radi za seljačku ko-

rist po svojoj savjesti. I zato mu je seljak ponovno odglasao povjerenje. Krek je bio značaj. Zar bi značaj bio i u slučaju, da je protiv svoga uvjerenja popustio svojim izbornicima iz bojazni, da ne izgubi mandat? Zar bi bio čovjek, da je rekao: „Pa što me briga za seljačko osiguranje, ne će pa ne će, glavno, da su oni mene izabrali i da me opet biraju?“

Vrijeme zastupničkog djelovanja je odmjerno. Izbornici dolaze do svog prava kod novih izbora, da opet izaberu, komu hoće da povjere brigu za državu i za narod. I to oni mogu da učine barem svake četvrti ili pete godine, već kako je u kojoj državi ustavom ili zakonom određeno, a često izbori bivaju i u kraće vrijeme, ako sabor bude prije reda raspušten (Nastavit će se.)

STJEPAN KRALJIC, nar. poslanik

Zapostavljanje Šibenika.

Dostavljene su već na proglašenje pojedinim kotarskim poglavarstvima imenice u svrhu izbora 44-će prvih članova za Trg. i Obrt. komoru u Splitu. Određen je i rok prikazanja eventualnih pismenih prigovora (od 25. pr. mj. do 8. ov. mj.) Prema tomu izgleda, da su blizu i sami izbori te 44-će članova. Iz tih imenica razumije se, da Šibenik i čitava sjeverna Dalmacija spada u područje splitske komore.

Vlada dakle nije uvažila opću želju i zahtjev svih privrednika Šibenika i sjeverne Dalmacije, da se bivša zadarska trg. i obrt. komora prenese u Šibenik, kako traže interesi i procvat sjeverne Dalmacije. To je zatražio od vlade i naš nar. poslanik dr. Dulibić sa dva uvjerljivim dokazima obrazložena upita još prošle godine, a i ove godine se za to zalagao u raznim prigodama sve do zadnjeg časa. No eto, kako vidimo, uzalud. Ta protivnost vlade silno je iznenadila i vrlo se neugodno dojmila svih mjesnih i ostalih privrednih krugova u sjevernoj Dalmaciji. Ona se općenito tumači, kao očito zapostavljanje Šibenika, koji je gubitkom Zadra postao naravnim središtem sjeverne Dalmacije. Pa zato nas to tim više peče i boli.

Mi još jednom dižemo svoj glas za to, da vlada pristane, da se bivša zadarska trgovačka komora prenese u Šibenik i odmah raspisuje izbori za popunjenje njezinih članova. To bi bilo u velikom interesu Šibenika i čit-

tave sjeverne Dalmacije, a po tom i same države, kao što bi bilo od velike štete njezino ukinuće, koje bi uslijedilo, kad bi se njezini poslovi prenijeli u djelokrug splitske komore, kao što se eto našalost nanijerava. Beogradska vlada to ne bi smjela nikako učiniti, ako ne će da ozlovolji i očito ošteti jedan čitav svoj kraj.

Ako se ipak vlada i ovaj put ogluši na ovaj naš opravdani zahtjev, moramo je ipak upozoriti na jednu okolnost. Za splitsku komoru imala bi se izabrati 44 člana, od kojih Šibenik i čitava sjeverna Dalmacija bira samo 12, 22 ih mora stanovati u Splitu, a ostale bira ostala srednja Dalmacija. Tu je očita majorizacija, a po tom i bojazan, da u splitskoj komori prevladaju partikularni interesi jednoga kraja na štetu drugoga, što nikako ne bi smjelo biti.

Uvjereni smo, da će najbolje vlada učiniti, ako do konačne podjele države na oblasti i eventualnog preuređenja i sastava jedne trgovačke komore za čitavu Dalmaciju uvaži opravdani zahtjev privrednih krugova sjeverne Dalmacije, te odredi, da se zadarska trgovačka prenese u Šibenik. Šibenik to i zaslužuje, pak to vlada mora svakako učiniti.

Za bezodvlačni raspis općinskih izbora. Nar. poslanik Banić upravitelj je upit ministru unutarnjih djela kojim traži, da odmah naredi raspis općinskih izbora u Dalmaciji ili navede razloge odlaganja istih.

Za naše pomorstvo.

Na inicijativu poslanika Pučke Stranke g. Stanka Banića 22. proš. mj. u prostorijama Narodne skupštine održala se konferencija svih narodnih poslanika iz Dalmacije, na kojoj se uzelo u pretres pitanje organizacije naše pomorske uprave. Konferenciji su prisustvovali: dr. Krstelj, Ljuba Jovanović, dr. Dulibić, Stanko Banić, Milanović, Matić, Francić i Vrsalović te inž. D. Matošić, kao delegat splitske općine.

G. Matošić je izvjestio o velikom nezadovoljstvu u Primorju radi zanezanog pomorstva, slabog funkcioniranja pomorske uprave te obustave preseljenja pomorske uprave iz Bakra u Split sa strane ministarstva, i ako je već sve bilo pripravljeno obzirom na prostorije i činovništvo. Prisutni poslanici su jednoglasno konstatirali, da je sadašnje stanje kod pomorske uprave neodrživo. Jednodušno su se složili u tome, da se s pomorskom upravom ne smije praviti pokuse i da uz nju svakako treba pomorsko odjeljenje kod ministarstva saobraćaja proširiti i reorganizovati.

Ministru Krstelju stavljeno je u dužnost, da ove stanovište dalmatinskih poslanika saopći ministarskom savjetu, a poslaniku Baniću, da sazove novi sastanak, na kojem će načelnik pomorskog odjeljenja E. Veroni podnijeti izvještaj o organizaciji ovog pitanja. Iza toga će poslanici raspravljati o unapređenju našeg pomorstva.

Rad poslanika Pučke Stranke.

Zar je i to vjerska ravnopravnost? 28. pr. mj. je ministar financija na sjednici financijskog odbora predložio, da se patrijarh povise dodaci dnevno za 150 dinara, a pravoslavnim biskupima za 100 din. dnevno. Protiv toga je najodlučnije ustao nar. poslanik dr. Dulibić i pitao ministra, zašto se u isto vrijeme ne povisuju dodaci katoličkim biskupima; koji dobivaju plaće, od kojih ne mogu ni živjeti. Naglasio je, kako ovaj jednostrani postupak ponižuje državu iznutra i izvana. U narodu će nastati ogorčenje, kada u jednom te istom mjestu, kao n. pr. u Kotoru i Šibeniku pravoslavni biskup dobiva plaću, da može kako tako pristojno živjeti, dok je katolički biskup prosjak. Apelovao je na odbor, da se odupre toj nepravdi i da se stvar odgodi, dok se u isto vrijeme ne povise dodaci ka-

PODLISTAK

Crkvena glazba.

Umjetnost prečišćuje dušu.
Aristotel.

Čitava naša moderna civilizacija, po priznanju najvećih umnika, stoji pod sjenom Križa na Golgoti. Kršćanstvo, utemeljeno od Golgotskog Mučenika, ne samo kao najsavršenija religija, nego i kao najmoćnija, dvadesetvijekovna kulturna institucija, udarilo je neizbrisiv pečat duševnom životu naroda, u prošlosti i sadašnjosti. Jedna je cijela povijesna epoha — srednji vijek — u svakom pogledu, i znanstvenom i umjetničkom, čisto kršćanska. Stoga jedan glasoviti pisac naših vremena ne može a da ne prizna, da baš u sredini toga srednjeg vijeka, u slavnome trinaestom stoljeću, nalazimo klice današnje naše kulture (H. S. Chamberlain). Pretpostavimo samo za čas, da bi n. pr. Isusa i Njegovu Majku tkogod zbrisao iz po-

vijesti umjetnosti: koje li bi siromaštvo, koja li golotinja nastala u slikarstvu, u kiparstvu, u glazbi! I dok je Crkva promicala s jedne strane znanost, s druge je strane davala uvijek jake pobude svim umjetnostima te je s religioznim čuvstvom budila i prave ideale ljepote u kršćanskom narodu. Na osobit je pak način promicala i njegovala glazbu, jer je ona sastavni dio njezine krasne liturgije i jer pjevanjem, kao najsavršenijim oblikom glazbe, prinosimo Bogu, što najljepše imamo, svoju riječ i svoju dušu.

Crkvena glazba, kao upoće kršćanska umjetnost, opstoji, otkad opstoji i sama Crkva. Dandanas ubrajamo u nju sve one kompozicije, vokalne i instrumentalne, koje svojom ozbiljnošću i dostojanstvom, koliko u riječima toliko u melodiji i harmoniji, pak svojom umjetničkom vrijednošću mogu u slušalaca da pobude nabožne osjećaje, misli i težnje.

Prema historijskom razvoju i osobitoj strukturi dijeli se crkvena glazba na koral, klasičnu polifoniju i kompozicije modernih glazbenika.

Koral je najstariji oblik crkvene glazbe. On je čisto vokalni, jednoglasan, poznaje samo diatoničke pomake i slobodna je ritma. U svojoj tradicionalnoj formi on je najsavršeniji tip crkvenog pjevanja. Zato ga je Crkva od najstarijih vremena s velikom ljubavlju gojila i danas mu posvećuje osobitu pažnju. Koranim melodijama pjevala je već Crkva u katakombama. Ona je, kako zgodno opaža De Maistre, od svog početka poznavala svoje dogme i ljubila ih je, a ljubav pjevala! O karakteru tih melodija teško je išta pozitivno kazati. Bit će da je Crkva s liturjijskim oblicima poprimila i neke melodije od Židova, ali se koral ima u glavnom smatrati kao ogranak grčko-rimske glazbe.

Pošto su kršćani izašli iz katakomba, i crkvena se glazba počela slobodnije razvijati. Papa Celestin I. († 342.) osnuje prvu pjevačku školu, dok se milanski biskup Ambrozij tako odlikovao oko uređenja Korala, da je bio prozvan „ocem crkvenog pjevanja“. Najjači impuls dao je koralu papa sv. Gregur Veliki († 604.), po kojem je i dobio ime „gregorijanskim

pjevanjem“. Kasnije, početkom XI stoljeća, uvodi Benediktinac Guido d'Arezzo u glazbu crtovlje i ključeve, a za pojedine glasove posebnu nomenklaturu, te time olakšava praktično učenje glazbe i polaže temelj modernoj notaciji. Počevši od 13. stoljeća koral, pod utjecajem moderne glazbe, sve više propada, dok se u najnovije vrijeme ne pojavi oduševljen pokret oko njegove restauracije.

Koralu, toj eminentno crkvenoj, liturgičnoj glazbi, priznali su najveći glazbeni kritički umjetnički vrijednost. Štaviše: prvaci klasične polifonije ugledali su se u svojim djelima u nju i na njemu se inspirirali.

Crkvena glazba ostaje i nadalje vokalna sve do 16. stoljeća, kada se po prvi put uvodi instrumentalna glazba, i to kao pojačanje glasova (Viadana, Carissimi). Čisto instrumentalna muzika javlja se najprije u Mlecima.

* Prigodom koncerta, koji priređuje mjesno „Filih. društvo“ u Stolnoj Crkvi u nedjelju 3. XII. o. g.

toličkim svećenicima. U istom smislu govorio je i g. V. Janković. Čitav se odbor zatim složio sa ovim stanovištem, da se stvar odgodi, dok se ujedno ne riješi i pitanje dodataka katoličkim biskupima.

Za solane na otoku Pagu. Nar. poslanik *Stanko Banić* u opširnoj predstavnici na gosp. ministra financija zatražio je, da se uredi pitanje solana na otoku Pagu i da se pritom zaštite interesi radništva i grada Paga, koji je posljednjih godina silno nastrađao radi talijanske okupacije i elementarnih nepogoda. Ministar financija mu je odgovorio, da će monopoliska uprava do nove sezone proširiti radove na solanama. U tu je svrhu već raspisan natječaj za nabavku novih strojeva. Za prevoz radništva, zaposlena na solanama, monopoliska uprava nabavit će motorne čamce. Samu solanu monopoliska uprava ne može da ustupi na otkup gradu Pagu, ali je ipak voljna, da izda u zakup neke stalne radove, kao prenos soli u magaze i iz magaza na lade.

Protiv uvođenja državne policije u interesu mira i reda. Nar. poslanik *Milanović* intervenirao je kod ministra unutrašnjih djela u pitanju policije u Sinju i zahtijevao je, da se u interesu mira i reda ne uvodi državna policija. Ministar mu je obećao, da će o tom izvjestiti Pokrajinsku upravu u Splitu i edustati od ustrojenja državne policije, dok bude u naredu mir.

Proti nemoralnom i nelojalnom izigravanju kat. svećenika sa strane režima. Nar. poslanik *Banić* 23. sr. mj. kod ministra vjera i ministra financija oštro je prosvjedovao protiv nepravda koje se nanose katoličkom svećanstvu tim, što mu se još uvijek ne isplaćuju dodaci na skupoću, na koje ima pravo prema odredbama financijskog zakona od 1. kolovoza. Dalje se potužio i na to, što se dalmatinskim svećenicima, koji su čamili pod talijanskom okupacijom, ne isplaćuju naknadno dodaci na skupoću, koje je dr. Kumanudi, kao zamjenik ministra vjera, obećao polovicom isplatiti. Napokon se potužio i na to, što su franjevcima, upraviteljima župa u Dalmaciji, uskraćeni dodaci na skupoću. Ministar financija je skrajao cinički odgovorio, da država nema budžetne mogućnosti za isplatu tih dodataka. Poslanik *Banić* dotakao se još i nove naredbe o dodacima na skupoću, koju mu je pred par dana

bio obećao ministar financija u najkraće vrijeme predložiti financijskom odboru. Ministar mu je na to odgovorio, da će tu svoju uredbu suspendirati, dok ne dobije izvještaj o konferenciji pravoslavnog svećenstva u Sr. Karlovcima. Na tu nečuvenu motivaciju odgovorio je *Banić*, da vijećanja pravoslavnog svećenstva ne stoje u nikakvoj vezi sa dodacima na skupoću katoličkih dušobrižnika, pak da nema nikakvih razloga za odgodu. Ministar mu na to nije znao ili htio ništa odgovoriti. — *Banić* je zatim izvjestio o ovoj svojoj intervenciji na sjednici Jugoslavenskog Kluba, gdje je cinički odgovor dr. Kumanudija, koji suviše još nije održao ni danu riječ, naišao na razumljivo ogorčenje. — Klub je zaljučio, da će sutradan dr. *Korošec* prosvjedovati kod ministra predsjednika Pašića radi ovog sabotiranja prava kat. crkve sa strane dra Kumanudija, a poslanici dr. *Dulibić* i *Banić* poći će ministru financija dr. Kumanudiju, da mu izjave ogorčenje kluba radi njegovog, jednog ministra nedostojnog, tako nelojalnog postupka.

Iz katoličkoga svijeta.

Kongres katoličke omladine. Hrvatski Katolički Narodni Savez sa zvao je za 3. ov. mj. u Zagrebu kongres katoličke omladine, što se kupi u hrvatskim katoličkim i prosvjetnim društvima. Kongresu je svrha, da učvrsti katoličke prosvjetne organizacije i da dade jače pobude za življi rad u katoličkom omladinskom pokretu kod nas.

† **Don Niko Bešković.** 27. proš. mj. umro je u Zagrebu don Niko Bošković revan svećenik splitske biskupije u 30. godini života. Kao župnik u Svibu kraj Imotskog dobio je u veljači ove godine za one poledice upalu pluća vršeći svoju tešku svećeničku dužnost. Sad je eto podlegao njenim posljedicama. Vječni mu pokoj! Ucviljenoj obitelji naše žalovanjel

Domaće vijesti.

Kongres Glavnog Zadrugnog Saveza u Splitu. 8. i 9. ov. mj. održat će se u Splitu sjednica Upravnog Odbora Glavnog Zadrugnog Saveza na kojoj će se raspravljati o osnutku Glavne Zadrugne Banke i ostalim zadrugarskim pitanjima. U nedjelju pak, 10. ov. mj. održat će se glavna godišnja skupština i 4. kongres Glavnog Zadrugnog Saveza, te

centrale čitavog zadrugarstva Jugoslavije. Na kongres će doći odlični prvaci i predstavnici zadrugarstva iz svih krajeva Jugoslavije. Na njemu će biti govora o potrebama i unapređenju jugoslavenskog zadrugarstva uopće. No nas u Dalmaciji osobito veseli i zanima, što će se na njemu raspravljati i o nekim privrednim pitanjima, koja su za našu pokrajinu od osobite važnosti, kao o vinogradarskim zadrugama, o proizvodnji vina i vinskog krizi u Dalmaciji, o pomorskom ribarstvu, o uljarstvu, pčelarstvu i t. d. Na kongres imaju pravo pristupa iz Dalmacije predstavnici svih zadruga, učlanjenih u Zadrugnom Savezu u Splitu, te svi prijatelji zadrugarstva.

Gradske vijesti.

Proslava obljetnice ujedinjenja. Jučer prigodom četvrte obljetnice proglašenja našeg ujedinjenja, osvanuo je grad okičan narodnim zastavama. Sve radnje i dućani bili su cio dan zatvoreni. Mjesne škole u svojim crkvama prisustvovali su svečanom „Tebe Boga hvalimo“. Ujutro je glazba obišla gradom svirajući vesele korčnice. U 10 sati presv. biskup u Stolnoj Bazilici sv. Jakova obavio je svečano blagodarenje, kojemu su prisustvovali predstavnici svih mjesnih vlasti i raznih društava. Zatim je bilo blagodarenje u pravoslavnoj crkvi.

Crkveni koncerat, što ga priređuje mjesno „Filharmoničko društvo“, održat će se sutra, 3. ov. mj., u 7 sati uvečer u Stolnoj Bazilici sv. Jakova. Mješoviti zbor od 80 pjevača i pjevačica te orhestar od 36 članova izvesti će upravo birani program skladba najistaknutijih svjetskih crkvenih glazbenika. Program je tako sastavljen, da ujedno daje sliku historičkog razvoja crkvene glazbe od njezinih prvih početaka. Tom prigodom upozorujemo naše čitatelje na naš današnji podlistak o crkvenoj glazbi

Prvi snijeg. Odveć rano nas je ove godine pohodio snijeg, kako davno ne spominjemo u našim primorskim krajevima. Upravo nas je iznenadio. U ponedjeljak popodne je počeo padati, pak je padoo skoro čitavu noć tako, da je u utorak ujutro sav grad i okolica osvanuo u bijelini. Spočetka je padoo dosta rijedak, a kasnije bivao sve gušći i gušći. Nije svakome ugodio, što je tako i rano nenadano pao. No svejedno mu se naša mladost od srca poveselila i uzradovala, pak je bilo grudanja i

sklizanja. Električna nas je svijetlosamo one prve večeri izdala, a brzojavni i telefonski spoj samo u utorak, dok je u srijedu već bio uspostavljen. Željeznica i parobrodni su stizali sa velikim zakašnjenjem ona dva drva dana.

Prigodom odlaska dra Huga Botteri-a, prvenca naše bolnice, na svoju novu dužnost u Zagreb, liječnici i osoblje Pokrajinske bolnice priredili su mu u utorak opusnu večeru. Ovaj odlazak dra Botteri-a veliki je gubitak za nas i našu bolnicu, kojoj je on svojim trudom, znanjem i umijećem bio silno podigao glas, da je bila među prvim našim bolnicama. Zato iskreno žalimo ovaj njegov odlazak, tim više, što se bojimo, da će kasno naša bolnica dobiti tako vrsnu silu, kao što je bio dr. Botteri.

Slab interes vlasti za javno zdravlje. Pod ovim smo naslovom skoro pred dva mjeseca u našem listu registrirali i upozorili vlasti, kako bi trebale i morale pokazati više brige i zanimanja za javno zdravlje. Gnjušno jezero, koje se porušenjem kanal, koji odvodi od Pokr. bolnice, razlilo u Vruljama ispod tvornice štofova, danas je nemarom vlasti silno prošireno. Na površinu izbija gnjev, vata i drugi otpaci, koji su okužili jedan čitav predio grada. I to leži tako već više mjeseci, a da se na to nije ni osvrtao. Prava je sreća i slučaj, što se po tom predjelu grada nije pojavila koja zarazna bolest. — Naša je općina, koliko nam je poznato, raspisala jedan natječaj i učinila nešto, da se ovome doskoci, ali iskreno moramo priznati, da ona radi slabih financijskih prilika ne može sama ovo uređiti. Željeli bismo znati, što je u ovom pogledu dosad učinio odsjek za narodno zdravlje u Splitu, jer ova stvar, držimo, da nj u prvom redu i te kako spada. Možda on nije u ovo upućen, pak bi bilo poželjno, da ga naš zdravstveni odsjek, ako to nije dosad učinio, o tome što prije obavijesti. Treba da se pozvani maknu, jer ovo faktično ne služi na čast ni našem gradu ni onima, na koje ova stvar spada. Nadamo se, da će pozvani faktori, a u prvom redu poglavica mjesnog zdravstvenog odsjeka, shvatiti opravdanost naših i općih prigovora, pak da nam se ne će trebati više na ovo osvrćati.

Zabava H. K. Narodnog Saveza. Mjesno Okružje Hrv. Kat. Narodnog Saveza priređuje večeras u prostorijama Badžane svoju prvu zabavu. Početak zabave u 8 sati.

melj crkvenoj polifoniji. Prvi je znatiji umjetnik kontrapunkta pjesnik-dramatik Adam de la Halle. U 15. stoljeću razvija se polifonija sve bujnije, dok nije i ona, kao i renesansa, jedan vijek kasnije slavila najveće trijumfe. Nad sve ostale komponiste dižu se dva gorostasa crkvene klasične polifonije: Talijanac Palestrina (Giovanni Pierluigi, † 1594. u Rimu) i Nizozemac Orlando Lasso (Roland de Latre † 1594. u Münchenu).

Pod utjecajem nizozemske, a ponešto i rimske škole, bijaše crkvena glazba u šesnaestom stoljeću udarila krivim putem. Veliki vasijski sabor, koji je tada u Tridentu nastojao oko reforme Crkve, bavio se ozbiljno i reformom crkvenog pjevanja. Prijetila je opasnost, da polifonija bude isključena iz Crkve. Palestrina ju je spasio svojim neumrlim kompozicijama: improperijama, lamentacijama i misama, navlastito svojim remek-djelom: Missa papae Marcelli. Stoga se Palestrina smatra najvećim genijom katol. crkvene glazbe, pa su ga već savremenici nazvali „musicæ princeps, prvak glazbe“. Sve se njegove kompozicije

odlikuju elagancijom, dubokim religioznim čuvstvom, milinom i pobožnošću. Glavno je pak obilježje njegova stila, što on izbjegava hromatičke (t. j. poluglasne) pomake i drži se strogo diatonike („Palestrinin stil“). U tome ga nasljeđuju Nanini, L. da Vittoria i oba Anerio. Ali mu se nijedan nije ni izdaleka tako približio kao O. Lasso („sjevni Palestrina“). I njegove se skladbe odlikuju plemenitim, uzvišenim stilom, ozbiljnošću i dostojanstvom. Najglasovitije mu je djelo „Sedam pokormičkih psalama“, a sastavio je i mnoštvo drugih, crkvenih i profanih kompozicija (preko 2000), te je on možda najplodniji skladatelj svih vremena.

Poslije Palestrinine epohe crkvena glazba u Italiji propada, a u Njemačkoj se diže crkvena protestantska glazba i penje se do najvećeg vrhunca u skladbama I. S. Bach-a († 1750.) i J. F. Händel-a († 1759.) Bachova „Muka po Mateju“ i Händelov „Mesija“ su za crkvenu glazbu u protestanata ono, što su Palestrinine mise za kat. Crkvu.

Crkvena glazba poslije Bacha odi-

še novim duhom. To je moderna crkvena glazba. Ona se služi rado sjajnim instrumentalnim sredstvima, melodije su joj sentimentalne i nježne, ljubi disonance. Ali po veličini koncepcije, po moralnoj ozbiljnosti i po formi rijetko se kada približi spomenutim klasicima. Među najznamenitije predstavnike moderne crkvene glazbe treba u prvom redu da ubrojimo glazbenog titana Beethovena (Missa sollemnis), a onda Mozarta (Requiem), Cherubinija, Liszta, Brucknera, Gounoda, Francka i dr.

Napokon kao karakterističan tip crkvene glazbe treba da spomenemo oratorij i kantatu. Obje su muzičke forme nikle u Italiji u 17. stoljeću. Oratorij je velebna kompozicija vjersko-dramatskog sadržaja za soliste, korove i orhestar. On je u neku ruku nagodba između crkvene i teatralne glazbe. Poznati su oratoriji od Händela i Haydna. Među savremenim skladateljima ističu se Perosi, Hartmann i Slovenac Sattner. Kantata je oratorij omanjih dimenzija: solo-partije, dueti i terceti uz instrumentalnu pratnju. Do vrhunca savršenstva doveo ju je Bach.

Devetnaesto stoljeće slavi regeneraciju crkvene glazbe. Pokret nastaje i širi se najprije u Njemačkoj, gdje Witt g. 1867. osniva prvo „Društvo sv. Cecilije“, izdaje „Musica sacra“, a Haberl nešto kasnije „Crkveno-glazben godišnjak“. Slična društva utemeljuju se po uzoru njem. „Cecilijina društva“ i u drugim zemljama, pa i u našoj domovini.

Kako vidimo iz ovoga kratkog pregleda, crkvena glazba može s ponosom da pogleda na svoju prošlost. Njezinu su ljepotu uvidjeli već davno svi kulturni narodi, a potreba jačih, duševnih užitaka, stvorila je — crkvene koncerte. Mjesno „Filh. društvo“ pruža i Šibeniku prigodu, da se upozna s tom glazbom, da je nauči cijeniti i da se zaljubi u nju. Poznavajući smisao i zanos Šibenčana za sve, što je lijepo i plemenito, a navlastito za najljepšu umjetnost: glazbu, nadamo se, da će se svi Šibenčani, koji uzmognu, okoristiti ovom prigodom i da će pohrliti, da čuju lijepu, svetu glazbu u svom tako lijepom Božjem hramu, jednom od najljepših na svijetu.

Dr. I. V.

Hrvatska zadružna tiskara u Šibeniku

prima na izradbu sve zasjecajuće radnje, te je opskrbljena vlastitom knjigovežnicom.

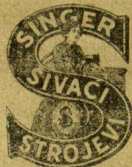
Izradba brza i solidna

Umjerene cijene.

Najprikladniji darovi za Božić i novu godinu:

Amerikanski i engleski

Singer šivaći strojevi

Singer igala i dohnačnih dijelova
Singer ulja konca, svile i t. d.

Vlastita mehanička radiona
Prodaja na otplatu
Singer šivaći strojevi Bourne & Co. New-York
Centrala za S. H. S.
ZAGREB, Marulićeva ulica broj 5.

Podružnice: Zagreb, Karlovac, Varaždin, Osijek, Vinkovci, Bjelovar i Brod na Savi, Subotica, Novi Sad, Maribor, Ljubljana, Sarajevo, Mostar, Banjaluka, Tuzla, Dubrovnik, Podgorica, Beograd, Kruševac, Niš, Skoplje, Veles, Bitoli, Kragujevac, Zaječar i Štip. - Zastupstva u svim većim mjestima.

PAPIRNICA

GRGO RADIĆ

(prije A. et G. Rude)

ŠIBENIK (Glavna ulica).

Bogati izbor svih vrsti umjetničkih dopisnica, te šibenskih razglednica.

Prodaja školskih potrepština, raznog papira te sve vrsti kancelarijskog pribora.

Trgovina raznih parfema, mionirskih sapuna, praška za zube i slično, te raznih igrački za djecu.

Cijene umjerene!

DROGARIJA VINKO VUČIĆ - ŠIBENIK

Skladište kemijskih proizvoda, laka boja, gumenih predmeta i o.

OPTIKA.

Naočala - Cvikera.

Izvršuje svaku izradbu po okul. Iliječničkom propisu
Primaju se popravci.

Ronilac sa kompletnim ronilačkim aparatom i vlastitom lađom, vrlo vješt svim mogućim radnjama pod morem traži zarade. Ponude upraviti: Frani Tanfara Pavinu u Krapnju.

RIKARD DELFIN (prije Andr. Delfin)

Trgovina pokućstva sa stolarskom-tapetarskom radionom.

ŠIBENIK, Obala i ul. Sv. Ivana.

KRUMPIR, JABUKE

i ine zemaljske plodine

nudja

na vagone i manje količine

EUGEN SPITZER

trgovina, export i import zemaljskim plodinama

ZAGREB

Draškovićeve ulica 24.

Nosite radi njihovih mnogih prednosti

PALMA

kaučuk pete i potplate

Suho svinjsko meso po želji krto ili sa slaninom ::

5 kg. za 120 dinara te 5 kg. salame za 105 dinara

poštom franco uz pouzeće razasiļlje

JOSIP DUHAČ - PAKRAC (Slavonija).

Otpremu robe sa stanice Bakar u luku i obratno, te ukrcaj na parobrode preuzima najbrže i najkulantnije

Opravništvo Dalmatie - Bakar

t. j. tt. FOREMPOHER i drug

Vlastita skladišta brašna, tjestenine

i žitarica

POMORSKA AGENCIJA.

Brzjavci: FOREMPOHER, Bakar

Telefon br. 14.

Zadružna gospodarska banka d. d.

Vlastita zgrada
Glavna ulica 108.

Podružnica Šibenik

Brz. nastov Gospobanka.
Telefon br. 16 - Noćni 67.

Centrala Ljubljana.

Podružnice:

Đakovo,

Maribor,

Sarajevo,

Sombor,

Split.

Ispostava: Bled.

Afilijacije:

Sveopća zanatlijska banka d. d. u Zagrebu i njena podružnica u Karlovcu te Gospodarska banka d. d. u Novom Sadu.

Dionička glavnica i pričuva preko K. 60.000.000.

Ovlašteni prodavaoc srećaka državne lutrije.

Prima uloške na knjižice, te ih ukamaćuje najpovoljnije.

Oprema sve bankovne i burzovne transakcije.